

Instytut Archeologii, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
jacek.gackowski@umk.pl

Instytut Historii i Archiwistyki, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
wch@umk.pl

Jacek Gackowski, Waldemar Chorążyczewski

INAUGURACYJNE SEMINARIUM Z CYKLU
„ARCHEOLODZY TORUŃSCY. PAMIĘĆ I OSIĄGNIĘCIA”,
TORUŃ, 28 STYCZNIA 2025 ROKU

W zimowy wtorek 28 stycznia 2025 roku w Instytucie Archeologii UMK w Toruniu odbyło się otwarte seminarium poświęcone osobie Profesora Kazimierza Żurowskiego (12.08.1909–12.03.1987). W latach zatrudnienia na naszym Uniwersytecie (już od 1951 roku) profesor był kierownikiem ówczesnej Katedry Archeologii, później, tj. w 1976 roku, został pierwszym dyrektorem Instytutu Archeologii i Etnografii i pełnił tę funkcję do przejścia na emeryturę w 1979 roku. W latach 1958–1962 był Prodziekanem i Dziekanem Wydziału Humanistycznego naszego Uniwersytetu.

To pierwsze spotkanie odbyło się w ramach zaproponowanego przez środowisko toruńskich archeologów akademickich wieloletniego cyklu o wspólnym tytule „Archeolodzy toruńscy. Pamięć i osiągnięcia” (ryc. 1). Pomysł organizowania takich spotkań zrodził się w związku z przekazaniem do Instytutu Archeologii przez córkę Profesora, Panią Marię Żurowską-Gangi, spuścizny ojca. Były to rozmaite archiwalia i książki, wprawdzie bardzo cenne, jednak wymagające opracowania archiwalno-bibliotecznego. Pani Maria wraz ze swoją córką przyjęła zaproszenia na nasze spotkanie (ryc. 2). Seminarium zostało zorganizowane przez zespół archeologów i historyków-archiwistów, pracowników naukowych naszego Wydziału Nauk Historycznych, którzy wiele miesięcy przed seminarium wspólnie podjęli się takiego opracowania. Podarowane materiały przygotowano do prezentacji także pod kątem ich wartości dla archeologii pradziejowej i historycznej. W trakcie seminarium wygłoszono kilka referatów na temat losów życiowych Prof. K. Żurowskiego (Magdalena

Ryc. 1. Chwila otwarcia konferencji i przywitania gości przez Dyrektora Instytutu Archeologii prof. dr. hab. Wojciecha Chudziaka (po lewej) i prof. dr. hab. Waldemara Chorążyczewskiego z Instytutu Historii i Archiwistyki UMK, autora opracowania archiwistycznego spuścizny Prof. Kazimierza Żurowskiego (fot. W. Ochotny)

Fig. 1. The moment of the opening of the conference and welcoming of the guests by Director of the Institute of Archaeology Professor W. Chudziak, PhD (on the left) and Professor W. Chorążyczewski, PhD, of the Institute of History and Archival Science, NCU, the author of the archive study of Professor K. Żurowski's legacy (photo by W. Ochotny)

Malak), jego aktywności zawodowej i wartości poznawczej zgromadzonych materiałów (Waldemar Chorążyczewski, Jacek Gackowski, Wojciech Chudziak). Wydarzeniu towarzyszyła wystawa wybranych oryginalnych dokumentów i fotografii (ryc. 3), przybliżających działalność i warsztat naukowy Prof. K. Żurowskiego z okresu międzywojennego (lwowskiego) oraz powojennego (na Śląsku, w Gnieźnie w czasie badań milenijnych oraz z okresu zatrudnienia na naszym Uniwersytecie). Ekspozycję przygotowali Agnieszka Rosa i Waldemar Chorążyczewski z Katedry Archiwistyki i Zarządzania Dokumentacją¹.

Zaproszenie do współpracy w przygotowaniu naszego seminarium przyjęła dr hab. Natalia Bułyk (Instytut Ukrainoznawstwa im. I. Krypjakiewicza Narodowej Akademii Nauk Ukrainy), która zaprezentowała archiwalia zgromadzone w zbiorach ukraińskich i na tej podstawie przybliżyła lwowskie lata aktywności

¹ W wyborze obiektów na wystawę uczestniczyli także studenci II roku archiwistyki i zarządzania dokumentacją w ramach zajęć z przedmiotu „archiwalny opis informacyjny” odbywających się w gościnnych murach Instytutu Archeologii UMK.

Ryc. 2. Córka Prof. Kazimierza Żurowskiego Pani Maria Żurowska-Gangi (w środku). Obok (po lewej) wnuczka Profesora Alessandra Woszczyna. Po prawej dr hab. Natalia Bułyk z Instytutu Ukrainoznawstwa im. I. Krypjakiewicza Narodowej Akademii Nauk Ukrainy (fot. W. Ochotny)

Fig. 2. Daughter of Professor K. Żurowski Mrs M. Żurowska-Gangi (in the middle). Next to her, to the left, granddaughter of Professor A. Woszczyna. To the right, N. Bułyk, PhD, of Ivan Krypnyakevich Institute of Ukrainian Studies, National Academy of Sciences of Ukraine (photo by W. Ochotny)

młodego K. Żurowskiego, studenta Uniwersytetu Jana Kazimierza, po magisterium asystenta na tej uczelni (ryc. 2).

Na seminarium przybyli liczni zaproszeni goście, w tym Pani Prorektorka ds. promocji i współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym dr hab. Joanna Kucharzewska, prof. UMK, władze dziekańskie w osobach Pana Dziekana prof. dr. hab. Waldemara Rozynkowskiego oraz Pani Prodziekan ds. kształcenia i spraw studenckich dr hab. Marleny Jabłońskiej, prof. UMK, a także Pani Dyrektor Archiwum UMK dr hab. Anny Supruniuk. W obradach uczestniczyli emerytowani profesorowie archeologii i historii: Jadwiga Chudziakowa, Andrzej Kola, Jolanta i Stanisław Kukawkowie oraz Janusz Małłek. Zaproszenie na nasze seminarium przyjął też Prezes TNT prof. dr hab. Andrzej Radziwiński, Kierownik Katedry Historii Skandynawii i Europy Środkowo-Wschodniej (ryc. 4). W spotkaniu uczestniczyli pracownicy kilku lokalnych muzeów, Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz służb konserwatorskich. Należy podkreślić, że w wydarzeniu wzięli udział licznie przybyli absolwenci toruńskiej archeologii wielu roczników, także ci, którzy mieli zajęcia dydak-

Ryc. 3. Fragment wystawy archiwaliów Prof. Kazimierza Żurowskiego (fot. M. Malak)

Fig. 3. Fragment of an exhibition of archival sources of Professor K. Żurowski (photo by M. Malak)

tyczne z Prof. K. Żurowskim oraz przygotowywali pod jego merytoryczną opieką swoje prace magisterskie. Elementem seminarium były także relacje uczestników, które po zarejestrowaniu złożą się na archiwum mówione. Chętni mogli opowiedzieć, w jaki sposób zapamiętali Prof. K. Żurowskiego. Dzięki wielu głosom z sali obrad udało się zadokumentować i zgromadzić bogaty wspomnieniowy materiał foniczny.

W czwartek (30 stycznia 2024 roku) odbyło się spotkanie organizatorów seminarium z Dziekanem WNH prof. dr. hab. W. Rozyńskim poświęcone omówieniu strony formalnej i merytorycznej w zakresie formuły przyszłych publikacji poseminaryjnych oraz dalszej współpracy strony ukraińskiej z naszym Wydziałem. Pierwsza książka zawierająca materiały z tegorocznego seminarium poświęconego Profesorowi K. Żurowskiemu ukaże się w 2026 roku.

Organizatorzy proponowanego cyklu otwartych spotkań zapowiedzieli kontynuowanie tej inicjatywy w przyszłości. Planowane na 2026 rok drugie

Ryc. 4. Spotkanie w gabinecie Dyrektora Instytutu Archeologii. Od lewej: prof. dr hab. Andrzej Radziwiński, prof. dr hab. Wojciech Chudziak, prof. dr hab. Janusz Małek, prof. dr hab. Waldemar Rozynkowski (Dziekan WNH UMK); tyłem i bokiem od lewej: prof. dr hab. Jadwiga Chudziak-Kola, prof. dr hab. Andrzej Kola, dr hab. Natalia Bułyk, Maria Żurowska-Gangi i jej córka (słabo widoczna na skraju) Alessandra Woszczyna (fot. W. Ochotny)

Fig. 4. Meeting at the office of the Director of the Institute of Archaeology. From the left, Professor A. Radziwiński, PhD, Professor W. Chudziak, PhD, Professor J. Małek, PhD, Professor W. Rozynkowski, PhD (Dean of the Faculty of History, NCU); from the back and the side, from the left, Professor J. Chudziak-Kola, PhD, Professor A. Kola, PhD, N. Bułyk, PhD, M. Żurowska-Gangi and her daughter (barely visible by the edge) A. Woszczyna (photo by W. Ochotny)

seminarium ma być poświęcone osobie prof. Romana Jakimowicza (1889–1951), przez wiele lat związanego ze środowiskiem warszawskim, ale przed wojną także aktywnego członka Komisji Archeologicznej toruńskiego Instytutu Bałtyckiego, a po wojnie organizatora archeologii akademickiej na naszym Uniwersytecie, pierwszego kierownika Zakładu Prehistorii.

OPENING SEMINAR FROM THE SERIES "THE ARCHAEOLOGISTS
OF TORUŃ: MEMORY AND ACCOMPLISHMENTS",
TORUŃ, 28 JANUARY 2025

On 28 January 2025, in the building of the Institute of Archaeology, NCU, an open seminar was held as part of a scheduled series of meetings jointly titled "The archaeologists of Toruń: memory and accomplishments". The opening session was dedicated to the figure of Professor Kazimierz Żurowski (1909–1987), the first director of the Institute of Archaeology and Ethnography, NCU, and also the originator of several teaching specialties for archaeology students. The pretext for organising this event was the handing over to the Institute the Professor's legacy by his daughter Maria Żurowska-Gangi. In the initial part of the meeting, the profile of Professor Żurowski was recalled (M. Malak). The donated archives were processed by employees of the Institute of History and Archival Studies, NCU, and the results of these efforts were presented at the January meeting (W. Chorążyczewski). Natalia Bułyk, Ukrainian researcher investigating Żurowski's activity during his work in Lviv, who was invited to the seminar, presented his scientific oeuvre and the environment that he operated in at that time. Subsequent lectures provided a closer look at Professor's accomplishments in the field of prehistoric archaeology (J. Gackowski) and early historic archaeology (W. Chudziak). As for the latter, his activity in the organisational structures for the millennium celebrations was stressed, including his commitment in the research on the early Piast Gniezno and Ostrów Lednicki. At the meeting, an emphasis was also put on Żurowski's important role in the programme of protection of the archaeological legacy of the Recovered Territories, which was well-documented in the donated archival records. In the second part of the seminar, its participants shared memories of Żurowski. The meeting was accompanied by a commemorative exhibition of Professor's legacy. The post-conference material (papers and oral history archives) will be published in the year 2026.